

Sju lärandeaktiviteter om, kring och med skyltar

Skapad och sammanställd av Nanna Heino

Innehållsförteckning

Förord	1
Lärandeaktivitet 1: Vems perspektiv syns på skylten?	2
Lärandeaktivitet 2: Hur många språk hittar du?	3
Lärandeaktivitet 3: Sortera avfall	4
Lärandeaktivitet 4: Skyltanalys.....	5
Lärandeaktivitet 5: Fotoutställning av konstiga skyltar	6
Lärandeaktivitet 6: Hur många företag hittar du?	7
Lärandeaktivitet 7: Din skylt förändrar skolan	8

Förord av författaren

I mitt magisterarbete undersökte jag den didaktiska potentialen i det lingvistiska landskapet i stadsdelen Brändö i Vasa, Finland. Begreppet lingvistiskt landskap innebär språk som manifesteras i omgivningen på exempelvis skyltar. Skyltar är platsbundna budskapsbärande texter som förmedlar information om kontexten som skylten och skyltläsaren befinner sig i (Backhaus, 2007; Gorter & Cenoz, 2023; Henricson, 2022; Landry & Bourhis, 1997; Scollon & Scollon, 2003). Språket i omgivningen kan ta många former såsom en reklamskylt som marknadsför en produkt eller en gatuskylt som berättar gatans namn (Gorter & Cenoz, 2023; Landry & Bourhis, 1997). Lingvistiska landskap beskrivs ha didaktisk potential (Gorter & Cenoz, 2023; Melo-Pfeifer, 2023; Niedt & Seals, 2021; Sayer, 2010).

Mitt magisterarbete baserar sig på 932 fotografier av 487 skyltar på elva olika gator på Brändö i Vasa. Detta kompendium består av sju lärandeaktiviteter som baserar sig på mina analyser av skyltarna och lärandemål från styrdokumentet *Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014* [hädanefter läroplanen] (Utbildningsstyrelsen, 2014). I läroplanen beskrivs hur den grundläggande utbildningen har mångsidig kompetens som huvudsakligt mål. Mångsidig kompetens består av sju delområden: *förmåga att tänka och lära sig* (K1), *kulturell och kommunikativ kompetens* (K2), *vardagskompetens* (K3), *multilitteracitet* (K4), *digital kompetens* (K5), *arbetslivskompetens och entreprenörskap* (K6) och *förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid* (K7) (Utbildningsstyrelsen, 2014).

De sju lärandeaktiviteter är direkt kopplade till delområdena K1–7 och därmed är de ämnesövergripande och anpassningsbara till åk 1–9. Min förhoppning är att yrkesverksamma lärare i Finlands svenskspråkiga skolor åk 1-9 använder och/eller inspireras av kompendiets lärandeaktiviteter om, kring och med skyltar.

Jag önskar härmed läsaren (och läraren) trevligt läsande och lärande!

Nanna Heino

Vasa 18.4.2025

Lärandeaktivitet 1: Vems perspektiv syns på skylten?

Aktuellt delområde inom mångsidig kompetens (Utbildningsstyrelsen, 2014):

K1 Förmåga att tänka och lära sig

Lärandemål: Eleven kan hitta och byta mellan olika perspektiv i en skylt.

Arbetsgång: Läraren ställer analytiska frågor på basis av skylten på figur 1. Eleven besvarar frågorna muntligen eller skriftligen. Aktiviteten kan göras enskilt eller i grupp.

Tidsåtgång: 10–15 minuter

Föreslagna analysfrågor:

1. Vilka perspektiv ser du/ni?
2. Vem har lagt upp Privat Område-skylten? Varför?
3. Vem har lagt upp Finns bara ett IFK-klistermärket? Varför?
4. Varför har Finns bara ett IFK-klistermärket klistrats ovanpå Privat område-skylten?

Figur 1 Skylt med privatområde och IFK-klistermärke

Lärandeaktivitet 2: Hur många språk hittar du?

Aktuellt delområde inom mångsidig kompetens (Utbildningsstyrelsen, 2014):

K2 Kulturell och kommunikativ kompetens

Lärandemål: Eleven kan uppmärksamma omgivningens flerspråkighet.

Arbetsgång: Eleverna går ut och går utrustade med papper och penna. För varje skylt de ser ska de stanna upp och notera vilka språk som finns på skylten. Elevens bokföring kan se ut som exemplet i figur 2. Den enskilda läraren bestämmer hur länge och var eleverna genomför aktiviteten. När eleverna återvänt till skolan diskuterar eleverna med varandra för att jämföra varandras resultat och diskutera flerspråkigheten i deras närmiljö. Elevernas insamlade material kan vidare användas för att exempelvis göra tabeller och diagram.

Tidsåtgång: 2–4 lektioner.

- Lektion 1–2: Eleverna är ute och undersöker skyltarna.
- Lektion 3–4: Eleverna diskuterar, tolkar och sammanställer sina resultat.

Exempel på stöd- eller diskussionsfrågor:

1. Vilka språk hittade du/ni?
2. Vilket språk syntes oftast?
3. Vilket språk syntes sällan?
4. Varför syntes det språket, men inte det språket?
5. Blev ni förvånade över vilka språk ni hittade?
6. Fanns det enspråkiga skyltar?
7. Hur många språk kunde det finnas på en och samma skylt?

Namn: Ellen Exempel

Svenska IIII

Finska IIIII IIIII

Engelska III

Arabiska II

Somaliska III

Samiska I

Jag vet inte vilket språk II

Figur 2 Exempel på elevprotokoll

Lärandeaktivitet 3: Sortera avfall

Figur 3 Skylt med anvisningar för avfallssortering

Aktuellt delområde inom mångsidig kompetens (Utbildningsstyrelsen, 2014): K3 Vardagskompetens

Lärandemål: Eleven kan sortera avfall enligt lokala föreskrifter.

Arbetsgång: Eleven får en påse med (rent och ofarligt) avfall som hen ska sortera i rätt låda. Avfallet kan ha samlats ihop av eleven därhemma eller av läraren på förhand. Lådorna kan vara faktiska sopsorteringscontainrar eller helt vanliga lådor med avfallssymbolerna på sig. Som stöd i sopsorteringen används instruktioner och symboler som ses på figur 3.

Tidsåtgång: Förberedelsetiden varierar beroende på hur och varifrån avfallet samlas samt antalet elever. Sopsorteringen tar 5–15 minuter beroende på mängden avfall.

Exempel på stöd- eller diskussionsfrågor:

1. Vad är avfallet gjort av?
2. Vad betyder denna symbol?
3. Hur känner du igen glas/plast/metall/kartong?
4. Vad är skillnaden mellan kartong och papper?
5. Vad är det för speciellt med bioavfall?

Lärandeaktivitet 4: Skyltanalys

Aktuellt delområde inom mångsidig kompetens (Utbildningsstyrelsen, 2014):

K4 Multilitteracitet

Lärandemål: Eleven kan läsa och analysera en äkta skylt som en multimodal text.

Arbetsgång: Eleven analyserar vilken skylt som helst utgående ifrån av läraren givna analysfrågor. Aktiviteten kan göras individuellt eller i grupp. Svaren på frågorna kan formuleras muntligen eller skriftligen. Svaren kan sammanställas både i punktform och som en analytisk essä. Den enskilda läraren bestämmer vilken/vilka skylt(ar) analyseras eller om eleven/eleverna hittar skylten/skyltarna på egen hand.

Tidsåtgång: 1–3 lektioner.

Exempel på analysfrågor:

1. Vad är skyltens budskap enligt dig?
2. Vem är skyltens avsändare d.v.s. vem har gjort den?
3. Vem är skyltens mottagare d.v.s. vem ska läsa den?
4. Vad står det på skylten (bokstäver och siffror)?
5. Vilka färger har skylten?
6. Vilken färg dominerar d.v.s. syns starkast?
7. Vilka symboler har skylten?
8. Vilka bilder har skylten?
9. Vilken layout har skylten?
10. Är vissa textelement (ord eller symboler) större än andra? Om så är fallet, påverkas budskapet?
11. Påverkar skyltens färg, symboler, bilder och layout hur du läser skylten?
12. Är skylten ett påstående, en uppmaning, ett erbjudande eller en fråga? Motivera.
13. Vilka språk finns på skylten?
14. Är skylten otydlig på något sätt? Varför/varför inte?
15. Vad tycker du är bra med skylten?
16. Vad skulle du ändra på skylten?
17. Känns skylten viktig och betydelsefull för dig? Varför/varför inte?
18. Tror du att skylten påverkar dig på något sätt? Motivera och förklara ditt svar.

Lärandeaktivitet 5: Fotoutställning av konstiga skyltar

Aktuellt delområde inom mångsidig kompetens (Utbildningsstyrelsen, 2014):

K5 Digital kompetens

Lärandemål: Eleven kan fotografera med en digital kamera för att producera högkvalitativa fotografier.

Arbetsgång: Eleverna gör en gemensam fotoutställning bestående av foton av konstiga och intresseväckande skyltar i näromgivningen. Eleven fotar med endera med A) egen mobiltelefon eller surfplatta, B) en lånad mobiltelefon, surfplatta eller digital kamera från skolan eller C) en lånad mobiltelefon, surfplatta eller digital kamera från en kompis eller vuxen utanför skolan. Innan eleverna beger sig ut och fotograferar skyltar, beskriver läraren hur högkvalitativa fotografier tas. Nedan finns en kort lista på vad en bör tänka på vid fotografering.

Eleverna kan fotografera skyltar på lektionstid eller som hemuppgift. När alla elever har fotograferat 1–3 skyltar delas fotografierna med läraren via mejl eller molntjänst. Läraren väljer om fotografierna skrivs ut i pappersformat eller om det görs en digital fotoutställning. Om en analog fotoutställning görs klistras papperskopiorna upp på väggarna i lämpligt utrymme. Om en digital fotoutställning görs sammanställs alla fotografierna i ett bildspel. Bildspelet projiceras på storskärm i lämpligt utrymme. Eleven kompletterar sitt/sina fotografi(er) med ett/flera skyltnamn samt motiverar varför skylten/skyltarna fotograferades. Skyltnamn och motivering(ar) kan göras som skriftlig bildtext eller som muntligt anförande. Det muntliga anförandet kan framföras live under utställningen eller spelas in som ljudfil eller video. Under utställningens gång går eleverna runt och kommenterar varandras fotografier muntligen eller skriftligen. Om möjligt kan gäster bjudas in till utställningen.

Tidsåtgång: 2–4 lektioner.

Tänk på detta om du vill ta ett bra foto:

1. Är ljuset bra?
2. Undvik motljus.
3. Vilken vinkel? Rakt framifrån, uppifrån eller nedifrån?
4. Är bilden skarp?
5. Håll kameran stadig.
6. Var ska du stå/ligga/sitta för att få bästa fotot?
7. Fota ingenting onödigt. Håll fokuset på det du faktiskt vill fota.

Lärandeaktivitet 6: Hur många företag hittar du?

Aktuellt delområde inom mångsidig kompetens (Utbildningsstyrelsen, 2014):

K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap

Lärandemål: Eleven kan uppmärksamma och beskriva det lokala företagslivet.

Arbetsgång: Eleverna går ut och går utrustade med en kamera eller anteckningsmaterial. För varje företagsskylt (logon, skyltfönster och företagsnamn) de ser ska de stanna upp och fotografera eller skriva anteckningar om skylten. Den enskilda läraren bestämmer hur länge och var eleverna genomför aktiviteten. När eleverna återvänt till skolan diskuterar eleverna med varandra för att jämföra varandras resultat och diskutera företagslivet i deras närmiljö. Elevernas insamlade material kan vidare användas för att exempelvis göra forskningsprojektet kring enskilda företag och deras verksamhet.

Tidsåtgång: 1–4 lektioner.

- Lektion 1–2: Eleverna promenerar och fotograferar.
- Lektion 3–4: Eleverna diskuterar, tolkar och sammanställer sina resultat.
- Om läraren väljer att fortsätta med ett forskningsprojekt krävs fler lektioner.

Exempel på stöd- eller diskussionsfrågor:

1. Vilka företag hittade ni?
2. Vilka varor och tjänster tror ni att företagen producerar?
3. Vilka språk tror ni att företagen arbetar på?
4. Fanns det mycket företag på någon viss gata?
5. Fanns det något skyltfönster eller företagslogo som såg fint ut? Varför var det fint?
6. Fanns det något skyltfönster eller företagslogo som såg tråkigt ut? Varför var det tråkigt?

Lärandeaktivitet 7: Din skylt förändrar skolan

Aktuellt delområde inom mångsidig kompetens (Utbildningsstyrelsen, 2014):

K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid

Lärandemål: Eleven kan påverka skolverksamheten genom att skapa uppmanande skyltar.

Arbetsgång: Eleven planerar och skapar en eller flera skyltar med syftet att påverka den egna skolans utveckling i önskvärd riktning. Om eleven är passionerad kring fotboll, kan hen exempelvis göra en skylt med budskapet: *Mer fotboll på gymnastiken!*

Eleven bestämmer skyltens form, färg och språkliga innehåll. Läraren handleder eleven i att skapa en skylt med respektfull och saklig ton. I samband med aktiviteten kan och bör läraren diskutera med eleverna om att de har uttrycksfrihet, men att med friheten kommer också ansvar. Eleven får uttrycka sig fritt, men hen får inte såra andra eller bryta ordningsregler. Om eleven gör flera skyltar används olika variationer på samma budskap för att skapa en hel skyltserie. Exempelvis: *Fotboll nu! Aldrig mera boboll! Flera fotbollar till folket!* När skyltarna är färdigställda kan de sättas upp runtomkring på skolan och gärna förmedlas till elevkårsstyrelsen och/eller rektorn.

Tidsåtgång: 1–4 lektioner.

- Lektion 1: Planera och börja skapa skylt.
- Lektion 2–3: Skapa skylt(ar).
- Lektion 3: Presentera skyltar samt eventuellt lägga upp skyltar i lämpligt utrymme.

Exempel på stödfrågor för att hjälpa eleven komma i gång eller komma vidare med aktiviteten:

1. Vad är viktigt för dig för att må bra på skolan?
2. Hur vill du göra skolan bättre?
3. Vad behöver vi förbättra på skolan?
4. Hur skulle du säga det på ett respektfullt sätt?

Referenser

- Backhaus, P. (2007). *Linguistic landscapes: A comparative study of urban multilingualism in Tokyo*. Multilingual Matters. <https://doi.org/10.21832/9781853599484>
- Gorter, D., & Cenoz, J. (2023). *A Panorama of Linguistic Landscape Studies*. Multilingual Matters. <https://doi.org/10.21832/9781800417151>
- Landry, R., & Bourhis, R. Y. (1997). Linguistic Landscape and Ethnolinguistic Vitality: An Empirical Study. *Journal of language and social psychology*, 16(1), 23–49. <https://doi.org/10.1177/0261927X970161002>
- Melo-Pfeifer, S. (2023). Introduction: Linguistic Landscapes in Language (Teacher) Education: Multilingual Teaching and Learning Inside and Beyond the Classroom. I S. Melo-Pfeifer (Red.) *Linguistic Landscapes in Language and Teacher Education* (s. 1–17). Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-22867-4_1
- Niedt, G. & Seals, C. (2021). *Linguistic Landscape beyond the Classroom*. London: Bloomsbury.
- Sayer, P. (2010). Using the linguistic landscape as a pedagogical resource. *ELT journal*, 64(2), 143–154. <https://doi.org/10.1093/elt/ccp051>
- Scollon, R., & Scollon, S. W. (2003). *Discourses in place: Language in the material world*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203422724>
- Utbildningsstyrelsen, (2014). *Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014*. Helsingfors: Utbildningsstyrelsen.